

**«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы
медицина колледжі**

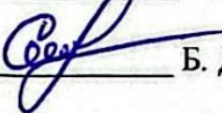
ДӘРІС КЕШЕНІ

Мамандық: 09130100 «Мейіргер ісі»
Біліктілігі: 5AB09130101 «Мейіргер ісінің қолданбалы бакалавры»
Оқу түрі: күндізгі
Оқытудың нормативтік мерзімі: 1 жыл 6 ай
Циклдар мен пәндер индексі АП 05
Курс: 1
Семестр: 1
Бақылау нысаны: Емтихан
Пән: «Отбасылық күтім»
Барлық сағат/кредит көлемі КЗ: 72/3

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 2 беті

Кафедра отырысында қаралды және бекітілді.

Хаттама № 1 " 27 " 08 2024 г.

Кафедра меңгерушісі Б. Д. Серікова

ОНТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 3 беті

№1 дәріс

1. Тақырыбы: «Отбасылық күтім пәніне кіріспе. Репродуктивті денсаулықты нығайтудың негізгі тұжырымдамалары, отбасын жоспарлау және оның тәсілдері»

2. Мақсаты: Студенттерді отбасылық күтімнің негізгі тұжырымдамалары мен тәсілдерімен таныстыру, сондай-ақ репродуктивті денсаулықты нығайту және отбасын тиімді жоспарлау стратегияларын талқылау.

3. Дәріс тезісі:

1. Отбасылық күтімге кіріспе

- "Отбасылық күтім" және "отбасылық медицина" ұғымдарының анықтамасы.
- Денсаулық сақтау жүйесіндегі отбасылық күтімнің маңызы.
- Отбасының әл-ауқатын қамтамасыз етудегі медицина қызметкерінің рөлі.

2. Отбасылық күтімнің негізгі тұжырымдамалары

- Күтімге жеке және отбасылық көзқарас.
- Мәдени, әлеуметтік және экономикалық факторларды есепке алу.
- Адам өмірі мен денсаулығының құндылық принциптері.
- Профилактикаға, емдеуге және оңалтуға бағдарлану.

3. Репродуктивті денсаулықты нығайту

- Репродуктивті денсаулық дегеніміз не? Анықтамасы және негізгі аспектілері.
- Репродуктивті денсаулықтың әйелдер, ерлер және жастар үшін маңызы.
- Репродуктивті денсаулықтың жалпы денсаулыққа қатынасы.
- Инфекциялар, қолайсыз әдеттер, өмір сүру жағдайлары сияқты репродуктивті денсаулыққа әсер ететін мәселелер.

4. Отбасын жоспарлау

- Отбасын жоспарлауды және оның мақсатын анықтау.
- Отбасын жоспарлау әдістері:
- Контрацептивті әдістер (гормоналды, тосқауыл, табиғи және т.б.).
- Әр түрлі әдістердің тиімділігі мен қауіпсіздігі.
- Отбасын жоспарлау мәселелері бойынша кеңес беру мен білім берудегі медицина қызметкерлерінің рөлі.

5. Қорытынды

- Отбасылық күтім, репродуктивті денсаулық және отбасын жоспарлау туралы білімді медицина қызметкерінің практикалық қызметіне біріктірудің маңыздылығы.
- Оңтайлы денсаулыққа қол жеткізу үшін отбасылар мен қауымдастықтарды қолдау.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Отбасылық күтім тұжырымдамасы нені қамтиды?
2. Репродуктивті денсаулықтың негізгі мақсаттары қандай?
3. Отбасын жоспарлаудың халықтың денсаулығы үшін маңызы неде?
4. Адамдардың репродуктивті денсаулығына қандай факторлар теріс әсер етуі мүмкін?
5. Отбасын жоспарлаудың қандай әдістері бар және олардың негізгі артықшылықтары мен кемшіліктері қандай?
6. Медицина қызметкерінің отбасылардың репродуктивті денсаулығын нығайтудағы рөлі қандай?
7. Қауымдастықтағы отбасын жоспарлау бағдарламаларының тиімділігін қалай бағалауға болады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 4 беті

8. Неліктен отбасылық күтім қызметтерін ұсыну кезінде мәдени және әлеуметтік аспектілерді ескеру маңызды?
9. Отбасылардың репродуктивті денсаулық саласындағы негізгі қиындықтары мен қиындықтары қандай?
10. Қауымдастық деңгейіндегі репродуктивті денсаулықты жақсарту үшін келесі қадамдар қандай?

№2 дәріс

1. Тақырыбы: «Жеке адамдардың, отбасылардың және қауымдастықтардың функционалдық денсаулық жағдайын бағалау»

2. Мақсаты: Студенттерді жеке адамдар, отбасылар және қауымдастықтар деңгейіндегі функционалдық денсаулық жағдайын бағалау әдістері мен тәсілдерімен, сондай-ақ денсаулыққа әсер ететін негізгі факторлармен және олардың тиімді араласу бағдарламаларын әзірлеудегі маңыздылығымен таныстыру.

3. Дәріс тезісі:

1. Денсаулық жағдайын бағалауға кіріспе

- «Денсаулықтың функционалды жағдайы», «Денсаулық жағдайын бағалау» ұғымдарын анықтау.

- Денсаулық жағдайын бағалаудың мақсаттары мен міндеттері.

- Жеке күтім, отбасылық медицина және қоғамдық денсаулық сақтау үшін бағалаудың маңызы.

2. Денсаулық жағдайын бағалау әдістемесі

- Функционалдық денсаулық жағдайының негізгі компоненттері (физикалық, психикалық, әлеуметтік).

- Денсаулықты бағалау әдістері мен құралдары:

- Сауалнамалар мен таразылар.

- Медициналық тексерулер және зертханалық зерттеулер.

- Бақылау және өзін-өзі бағалау.

3. Жеке адамдардың денсаулығын бағалау

- Жеке бағалаудың маңыздылығы.

- Қауіп факторлары мен қорғаныс факторларын анықтау әдістері.

- Жеке адамның денсаулығының мәдени, әлеуметтік және экономикалық жағдайларын талдау.

4. Отбасылардың денсаулығын бағалау

- Жеке отбасы мүшелерінің денсаулығын бағалау бүкіл отбасының жағдайына қалай әсер етеді.

- Отбасы денсаулығын талдауға жүйелі тәсілді қолдану.

- Отбасылық қатынастар мен динамиканың денсаулыққа әсері.

5. Қауымдастық денсаулығын бағалау

- Қоғамдық денсаулық және оның компоненттері туралы түсінік.

- Қауымдастық деңгейіндегі денсаулықты бағалау әдістері (эпидемиологиялық зерттеулер, фокус-топтар, қауымдастықтар).

- Қоғам денсаулығындағы әлеуметтік-экономикалық факторлар мен инфрақұрылымның рөлі.

6. Бағалау нәтижелерін қолдану

- Интервенциялық бағдарламаларды әзірлеу үшін бағалау нәтижелерін пайдалану.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 5 беті

- Медицина қызметкерлері мен қоғамдық денсаулық сақтау мамандарына арналған практикалық ұсыныстар.

- Жеке адамдар, отбасылар және қауымдастықтар деңгейінде денсаулықты жақсартуға арналған Сәтті бағдарламалардың мысалдары.

7. Қорытынды

- Аурулардың алдын алу және өмір сүру сапасын жақсарту үшін денсаулықты үнемі бағалаудың маңыздылығы.

— Барлық деңгейдегі тұрақты денсаулықты қолдау-жеке, отбасылық және қоғамдық.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. «Функционалды денсаулық жағдайы» ұғымы нені қамтиды?

2. Жеке адамдардың денсаулығын бағалаудың негізгі мақсаттары қандай?

3. Жеке адамдар мен отбасылар деңгейінде денсаулық жағдайын бағалау үшін қандай әдістер қолданылады?

4. Мәдени және әлеуметтік факторлар денсаулықты бағалау процесіне қалай әсер етеді?

5. Жеке адамдардың денсаулығын бағалау мен қоғамдастықтың денсаулығын бағалаудың айырмашылығы неде?

6. Отбасылардың функционалды денсаулығын бағалау кезінде қандай негізгі аспектілерді ескеру қажет?

7. Қоғамдық денсаулықты бағалау нәтижелерін денсаулық сақтауды жақсарту үшін қалай пайдалануға болады?

8. Жеке адамдардың денсаулығын бағалау отбасына араласу бағдарламаларын жасауға қалай ықпал ете алады?

9. Психикалық денсаулықты бағалау үшін қандай құралдар мен таразыларды қолдануға болады?

10. Денсаулық теңсіздігі қауымдастықтардағы денсаулықты бағалау нәтижелеріне қаншалықты әсер етуі мүмкін?

№3 дәріс

1. Тақырыбы: «Репродуктивті жасты қамтитын физиологиялық, патофизиологиялық, мінез-құлық реакцияларын ескере отырып, ата-ана болуға және пациенттерді бақылауға қатысты негізгі ұғымдар»

2. Мақсаты: Студенттерді ата-ана мен пациенттерді бақылауға қатысты негізгі ұғымдармен таныстыру және репродуктивті жастағы адамдардың денсаулығы мен әлауқатына әсер ететін физиологиялық, патофизиологиялық және мінез-құлық аспектілерін қарастыру. Студенттер ата-ана болғысы келетін отбасылармен және пациенттермен жұмыс істеудің одан әрі тәжірибесінде оларға көмектесетін білім алуы керек.

3. Дәріс тезісі:

1. Ата-анаға кіріспе

— Ата-ана болу-бұл физикалық, эмоционалдық және әлеуметтік аспектілерді қамтитын балаларды тәрбиелеу және оларға қамқорлық жасау процесі. Маңызды сипаттамалар-жауапкершілікке дайын болу, баланың қажеттіліктерін қанағаттандыру және оның дамуын қолдау.

2. Репродуктивті жастың физиологиялық аспектілері

- Репродуктивті жас-Бұл адамның көбеюге қабілетті өмір кезеңі. Әйелдерде бұл кезең әдетте 12-50 жасты қамтиды, ал ерлер үшін нақты уақыт шеңбері жоқ.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA 1979	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казакстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 6 беті

- Етеккір циклі-әйел денесіндегі өзгерістер кешені, ол оны жүктілікке дайындайды. Ол етеккір фазаларын, фолликулярлық фазаны, овуляцияны және luteal фазасын қамтиды.

- Құнарлылық-бұл көбею қабілеті, ол денсаулық жағдайы, гормондардың деңгейі және әйелдерде овуляцияның болуы, сондай-ақ мужчинердегі сперматозоидтардың сапасы сияқты әртүрлі факторларға байланысты.

3. Патофизиологиялық реакциялар

- Бедеулік-ерлі-зайыптылар бір жыл ішінде жүкті бола алмайтын жағдай (немесе 35 жастан асқан әйелдер үшін алты ай). Бұл мужчинерде де, әйелдерде де проблемалардан туындауы мүмкін.

- Гормоналды бұзылулар-поликистозды аналық без синдромы (PCOS) немесе гипотиреоз сияқты репродуктивті функцияға әсер етуі мүмкін гормондар деңгейінің өзгеруі.

- Дамудағы ауытқулар — соның ішінде ұрпақтардың репродуктивті денсаулығына әсер етуі мүмкін туа біткен ақаулар.

4. Мінез-құлық реакциялары

- Ата — ананы қабылдау-бұл жеке және мәдени факторлармен анықталуы мүмкін ата-ананың рөліне деген көзқарас пен дайындық. Бұл қабылдау ата-аналық стильге және балалармен қарым-қатынасқа әсер етуі мүмкін.

- Стресс және бейімделу-баланың пайда болуына жауап ретінде ата-аналардың өмір салтын және эмоционалды жағдайын өзгерту. Стресс деңгейі әртүрлі болуы мүмкін және физикалық және психикалық денсаулыққа әсер етуі мүмкін.

- Гиперопека және немқұрайлылық-баланың дамуына теріс әсер етуі мүмкін экстремалды мінез-құлық. Гиперопека Тәуелсіздіктің болмауына әкелуі мүмкін, ал немқұрайлылық дамуда қиындықтар тудыруы мүмкін.

5. Пациенттерді бақылау

- Репродуктивті денсаулықты бағалау бақылаудың маңызды аспектісі болып табылады, оған тұрақты медициналық тексерулер, қан анализі, медициналық тарихты зерттеу, құнарлылықты бағалау және психоэмоционалды жағдайды бағалау кіреді.

- Кеңес беру-репродуктивті денсаулық, отбасын жоспарлау және ата-ана болу мәселелері бойынша білім беруге көмектесетін пациенттермен қарым-қатынастың маңызды құрамдас бөлігі. Ол контрацепция әдістерін, өмір салтын және аурудың алдын алуды талқылауды қамтиды. - Отбасыларды қолдау-отбасы мен баланың денсаулығын сақтауға бағытталған алдын алу шаралары, соның ішінде білім беруге, қолдауға және денсаулықты жақсартуға бағытталған бағдарламалар.

Қорытынды. Ата-ана болу және репродуктивті жастағы пациенттерді бақылаумен байланысты негізгі ұғымдарды түсіну денсаулық сақтау мамандарына пациенттер мен олардың отбасыларына тиімді көмек пен қолдау көрсетуге көмектеседі. Бұл білім сонымен қатар отбасын жоспарлайтын адамдармен және репродуктивті денсаулық проблемаларына тап болғандармен сәтті қарым-қатынас жасауға ықпал етеді.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Ата-ана дегеніміз не және оның тұжырымдамасына қандай негізгі аспектілер кіреді?
2. Репродуктивті жаста әйелдер мен мужчин денесінде болатын негізгі физиологиялық өзгерістер қандай?
3. Бедеулік дегеніміз не және оның дамуына қандай факторлар ықпал етуі мүмкін?
4. Гормоналды бұзылулар репродуктивті денсаулыққа қалай әсер етуі мүмкін?
5. Ата-ананың қандай мінез-құлқы баланың дамуына оң немесе теріс әсер етуі мүмкін?
6. Науқастың репродуктивті денсаулығын бағалаудың негізгі әдістері қандай?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 7 беті

7. Отбасын жоспарлайтын пациенттермен жұмыс істеу кезінде кеңес берудің рөлі қандай?
8. Репродуктивті жаста олардың физикалық және психикалық жағдайын бағалау кезінде пациенттерді бақылаудың қандай маңызды аспектілерін ескеру қажет?
9. Ата-аналардың күйзелісі мен бейімделу деңгейі балаларының денсаулығы мен әлауқатына қалай әсер етеді?
10. Репродуктивті жаста денсаулықты сақтау үшін отбасыларға қандай алдын алу шаралары ұсынылуы мүмкін?

№4 дәріс

1.Тақырыбы: «Интеграцияланған дені сау және науқас баланы басқарудың ұлттық бағдарламасы»

2.Мақсаты: Дені сау және науқас баланы интеграцияланған басқарудың ұлттық бағдарламасының негіздерімен, оның құндылықтарымен, компоненттерімен және балалардың денсаулығы үшін білімімен студенттерді тану. Дәріс барысында студенттер медицинаға интеграцияланған тәсіл дені сау балалардың нәтижелерін қалай жақсартатынын және олардың отбасын қалай қолдайтынын түсінуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Дені сау және науқас баланы интеграцияланған басқарудың ұлттық бағдарламасы Денсаулық сақтау жүйесінде бала күтіміне кешенді көзқарасты қамтамасыз етуге бағытталған. Бағдарлама баланы отбасы мен қоғам контекстінде бірегей тұлға ретінде қарастыратын біртұтас тәсіл принциптеріне негізделген алдын алу, диагностикалау, емдеу және оңалту әдістерін қамтиды.

Бағдарламалардың мақсаттары

- 1.Барлық деңгейдегі балаларға медициналық көмектің қолжетімділігі мен сапасын қамтамасыз ету.
- 2.Балалардың аурушаңдығы мен өлімінің төмендеуі.
- 3.Балалардың физикалық, психикалық және әлеуметтік денсаулығын жақсарту.
- 4.Денсаулық пен тәрбие мәселелерінде ата-аналарды қолдау және тәрбиелеу.
- 5.Аурулардағы ерте қорытынды және өзара әрекеттесу жүйесін қалыптастыру.

Бағдарламаның негізгі компоненттері

1. Аурулардың алдын алу

- Вакцинация бағдарламалары: жұқпалы аурулардың алдын алу үшін егу күнтізбелерін кеңейту.
- Салауатты өмір салты: ата-аналар мен балаларды дұрыс тамақтанудың, физикалық белсенділіктің және жаман әдеттердің алдын-алудың маңыздылығы туралы тәрбиелеу.
- Скрининг: дамудың кешігу синдромы сияқты аурулар мен жағдайларды ерте анықтау үшін жүйелі тексерулер.

2. Медициналық көмек

- Баланың физикалық және психикалық денсаулығын бағалау үшін тұрақты медициналық тексерулер.
- Баланың өмір бойы денсаулығын жою үшін картоп жүйесін жүргізу.
- Психологиялық қолдау және эмоционалды әл-ауқатты бағалау.

3. Емдеудің интеграциялық тәсілі

- Көпсалалы командалар: пациентті кешенді басқару үшін әртүрлі мамандықтармен (педиатрлар, балалар психиатрлары, физиотерапевтер және т.б.) өзара әрекеттесу.
- Жеке емдеу: баланың және оның отбасының жеке қажеттіліктеріне байланысты емдеу әдістерін бейімдеу.

ОНТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 8 беті

- Инновациялық технологияларды енгізу: консультацияларға қол жеткізу үшін телемедициналық шешімдер мен электрондық жүйелерді пайдалану.

4. Ата-аналарға білім беру және қолдау

- Ата-аналарға салауатты өмір салтын жүргізу, балаларды тәрбиелеу және дамыту мәселелері бойынша оқыту бағдарламалары.

- Ата-аналар арасында тәжірибе алмасу үшін қолдау тобын құру.

- Қолжетімді медициналық қызметтер мен ресурстар туралы ақпараттандыру.

5. Мониторинг және бағалау

- Жергілікті қоғамдастық пен ұлттық деңгейдегі бағдарламаның тиімділігін бақылау және бағалау жүйесі.

- Бағдарламаларды талдау және одан әрі жақсарту үшін балалардың денсаулығы туралы мәліметтер жинау.

- Алынған нәтижелерге және халықтың өзекті қажеттіліктеріне байланысты бағдарламаны бейімдеу.

Дені сау және үлкен баланы интеграцияланған басқарудың ұлттық бағдарламасы өскелең ұрпақтың денсаулығын жақсартуға бағытталған. Бағдарлама медициналық көмекті жойып қана қоймайды, сонымен қатар балалардың жалпы дамуына жағдай жасайды, олардың отбасыларын қолдайды және жалпы салауатты қоғам қалыптастырады. Денсаулық сақтау жүйесінің барлық қатысушыларының, балалар халқымен жұмыс істейтін білім беру мекемелері мен ұйымдарының жұмысы осы бағдарламаны табысты іске асыруда шешуші рөл атқарады.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайдтар

5.Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Дені сау және үлкен баланы интеграцияланған басқарудың ұлттық бағдарламасы дегеніміз не және оның негізгі мақсаты неде?

2. Бағдарламаның негізгі компоненттері қандай және олардың балалардың жалпы денсаулығы үшін маңызы қандай?

3. Бағдарлама балалар ауруларының алдын алуға қалай ықпал етеді?

4. Балалардың денсаулығын бағалау бағдарламасы аясында қандай медициналық қолдану әдістері қолданылады?

5. Бағдарламаға сәйкес балаларды емдеудің интегративті тәсілі қандай?

6. Бағдарлама ата-аналарды денсаулық пен тәрбие мәселелерінде қалай қолдайды және тәрбиелейді?

7. Жергілікті қоғамдастық пен ұлттық деңгейдегі бағдарламаның тиімділігін бақылау және бағалау қалай жүзеге асырылады?

8. Бағдарлама аясында көпсалалы командалардың қандай мысалдары бар және олар балаларды басқаруға қалай көмектеседі?

9. Ұлттық бағдарламаны жүзеге асыруда телемедицина қандай рөл атқарады?

10. Дені сау және науқас балалардың денсаулығын басқарудың кешенді бағдарламасын сәтті жүзеге асырудан қандай нәтижелер күтуге болады?

№5 дәріс

1. Тақырыбы: «Шешім қабылдаудың клиникалық-диагностикалық критерийлері.

Баланың денсаулығын басқарудың жеке жоспарларын әзірлеу»

2. Мақсаты: Студенттерді баланың денсаулығын басқарудың жеке жоспарларын әзірлеу кезінде шешім қабылдау үшін қажетті клиникалық-диагностикалық критерийлермен

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 9 беті

таныстыру. Студенттер денсаулықты бағалау әдістерін, сондай-ақ балалардың физикалық, психикалық және әлеуметтік әл-ауқатын қолдау үшін тиімді араласу стратегияларын әзірлеу қабілетін меңгеруі керек.

3. Дәріс тезісі:

Баланың денсаулығын басқарудың жеке жоспарларын әзірлеу дәрігерлер мен денсаулық сақтау мамандарына баланың денсаулығын тиімді бағалауға, проблемаларды анықтауға және араласу Стратегияларын жасауға мүмкіндік беретін клиникалық-диагностикалық критерийлерге негізделген. Бұл критерийлерге баланың физикалық, психикалық, әлеуметтік және эмоционалдық жағдайын бағалау кіреді.

Негізгі клиникалық-диагностикалық критерийлер

1. Физикалық денсаулықты бағалау

- Бойы мен салмағы: баланың бойының және салмағының көрсеткіштерін жас нормалары мен өсу диаграммаларымен салыстыру.
- Физикалық даму: моториканы бағалау, үйлестіру және физикалық белсенділік дәрежелері.
- Денсаулық жағдайы: созылмалы ауруларды, тұқым қуалайтын ауруларды және нормадан ауытқуларды анықтау.
- Иммундық мәртебе: вакцинация деректерін және иммундық жүйенің күйін тексеру.

2. Психикалық денсаулықты бағалау

- Когнитивті даму: оқу қабілетін бағалау, есте сақтау, зейін және логикалық ойлау.
- Эмоционалды күй: мазасыздық, депрессия және басқа эмоционалдық бұзылулар деңгейін бағалау.
- Мінез-құлық аспектілері: балалар ұжымындағы мінез-құлық проблемаларын, әлеуметтік дағдыларды және бейімделуді анықтау.

3. Әлеуметтік және отбасылық факторлар

- Әлеуметтік орта: өмір сүру жағдайларын, білім беру ресурстарының қолжетімділігін және отбасы тарапынан қолдауды бағалау.
- Отбасы тарихы: баланың денсаулығына әсер етуі мүмкін отбасы мүшелерінде аурулардың болуын есепке алу (тұқым қуалаушылық).
- Экономикалық жағдайы: табыс деңгейін және медициналық қызметтерге қолжетімділікті бағалау.

4. Өмір салтын бағалау

- Тамақтану: тамақтану әдеттерін, диетаны және қоректік заттардың жетіспеушілігін талдау.
- Дене белсенділігі: дене белсенділігі деңгейі, спорт секцияларына және ашық ойындарға қатысу.
- Ұйқы: ұйқының сапасы мен ұзақтығы, күн тәртібі.

5. Зертханалық және аспаптық зерттеулердің нәтижелері

- Зертханалық зерттеулер: Жалпы қан анализі, биохимия, зәр анализі және жасырын ауруларды анықтауға арналған басқа да арнайы зерттеулер.
- Аспаптық зерттеулер: баланың денсаулығының клиникалық көрінісін толықтыру үшін ультрадыбыстық, рентген, ЭКГ және басқа зерттеулер.

Шешім қабылдау және жеке жоспар құру

1. Ақпаратты жүйелеу: жоғарыда аталған критерийлер бойынша бағалау барысында алынған барлық деректерді жинақтау.
2. Басым мәселелерді анықтау: баланың денсаулығы үшін назар аударуды қажет ететін ең маңызды мәселелерді анықтау.
3. Мақсаттарды анықтау: баланың денсаулығын сақтаудың нақты және өлшенетін мақсаттарын белгілеу.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 10 беті

4. Араласуды әзірлеу: медициналық процедураларды, профилактикалық шараларды, тамақтану және физикалық белсенділік бойынша ұсыныстарды қоса алғанда, жеке іс-қимыл жоспарын құру.

5. Жоспарды бақылау және түзету: баланың денсаулығын үнемі бақылау және денсаулық динамикасына байланысты жоспарды бейімдеу.

Қорытынды. Клиникалық-диагностикалық критерийлер баланың денсаулығын басқарудың жеке жоспарларын әзірлеу бойынша шешім қабылдаудың маңызды негізі болып табылады. Денсаулықтың барлық аспектілерін ескеретін жүйелі тәсіл мамандарға проблемаларды дәлірек анықтауға және оларды тиімдірек шешуге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде балалардың денсаулығы мен әл-ауқатын жақсартуға ықпал етеді.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Баланың денсаулығын басқарудың жеке жоспарларын құрудың негізгі мақсаттары қандай?
2. Баланың физикалық денсаулығын бағалау үшін қандай клиникалық-диагностикалық критерийлер қолданылады?
3. Баланың психикалық және эмоционалдық жағдайын бағалау қалай жүргізіледі?
4. Жеке жоспарды жасау кезінде қандай әлеуметтік және отбасылық факторларды ескеру керек?
5. Баланың өмір салты оның денсаулығына қалай әсер етеді және қандай аспектілерді бағалау керек?
6. Баланың денсаулығын диагностикалау үшін қандай зертханалық және аспаптық зерттеулер пайдалы болуы мүмкін?
7. Баланың денсаулығы туралы жиналған ақпарат негізінде шешім қабылдау процесі қалай жүзеге асырылады?
8. Денсаулықты басқарудың жеке жоспарын құрудың негізгі кезеңдері қандай?
9. Жеке жоспарды іске асыру барысында оны мониторингтеу және түзету қалай жүзеге асырылады?
10. Ата-аналарды баланың денсаулығын басқару процесіне тарту үшін қандай әдістерді қолдануға болады?

№6 дәріс

1. Тақырыбы: «Жіті созылмалы аурулары бар және өмірге қауіп төнген жағдайда балаларға емдік және оңалту көмегі»

2. Мақсаты: Студенттерді жіті және созылмалы аурулардан зардап шегетін, сондай-ақ өмірлік тәуекел жағдайындағы балаларға емдік және оңалту көмегінің негіздерімен таныстыру. Студенттер диагностика, емдеу, Оңалту және денсаулыққа қауіп-қатердің алдын алуды қоса алғанда, медициналық көмекке кешенді көзқарастың маңыздылығын түсінуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Балаларға емдік және оңалту көмегі-бұл баланың денсаулығын қалпына келтіруге және сақтауға бағытталған іс-шаралар кешені. Жіті және созылмалы аурулары бар, сондай-ақ өмірлік қауіп-қатері бар балалар диагностика, емдеу және оңалтуды қамтитын көп қырлы медициналық көмекті ұйымдастыруды қажет етеді.

1. Емдік көмек

1.1 Жедел аурулар

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 11 беті

Жедел аурулар жедел және тиімді медициналық араласуды қажет етеді. Емдік көмектің негізгі міндеттері:

- Диагностика: ауруды анықтау үшін клиникалық және зертханалық зерттеулер жүргізу.
- Емдеу: дәрі-дәрмек терапиясын тағайындау, қажет болған жағдайда хирургиялық араласу, физиотерапия әдістерін қолдану.
- Жағдайды бақылау: баланың жағдайын үнемі бағалау және қажет болған жағдайда емдеу жоспарын түзету.

1.2 Созылмалы аурулар

Созылмалы аурулар кешенді тәсілді және ұзақ мерзімді басқаруды қажет етеді:

- Ұзақ мерзімді бақылау: аурудың барысын бақылау үшін тұрақты тексерулер мен зерттеулер.
- Дәрі-дәрмек терапиясы: симптомдарды бақылау және өршудің алдын алу үшін дәрі-дәрмектерді үнемі қолдану.
- Білім және қолдау: ата-ана мен балаға денсаулық жағдайы, ықтимал қауіптер және ауруды басқару әдістері туралы білім беру.

2. Оңалту көмегі

2.1 Оңалту мақсаттары

Оңалту функцияларды қалпына келтіруге, өмір сүру сапасын жақсартуға және әлеуметтік бейімделуге бағытталған:

- Дене белсенділігін қалпына келтіру: Физиотерапия, емдік дене шынықтыру, массаждар.
- Психологиялық қолдау: Психотерапия және ауруға байланысты эмоционалды мәселелерді айналып өтуге кеңес беру.
- Әлеуметтік бейімделу: білім беру, жұмысқа орналасу және қоғамға интеграция мәселелерінде қолдау.

2.2 Жеке оңалту жоспарлары

Оңалтудың жеке бағдарламаларын әзірлеу, соның ішінде:

- Оңалтудың мақсаттары мен міндеттері: қажетті нәтижелерге қол жеткізу үшін нақты мәселелер мен кезеңдерді анықтау.
- Оңалту әдістері мен құралдары: баланың қажеттіліктеріне сәйкес әдістер мен технологияларды таңдау.
- Мониторинг және бағалау: прогресті үнемі бағалау және қажет болған жағдайда бағдарламаны түзету.

3. Өмірлік тәуекелдердің алдын алу

3.1 Тәуекелдерді анықтау

Баланың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін факторларды анықтау қажет, соның ішінде:

- Медициналық қауіптер: жедел медициналық көмекті қажет ететін жағдайлар.
- Әлеуметтік тәуекелдер: абьюз, немқұрайлылық немесе әлеуметтік қамқорлықтың болмауы сияқты психоәлеуметтік факторлар.

3.2 Көмек ұйымдастыру

Бала үшін өмірлік қауіп жағдайында маңызды:

- Шұғыл медициналық көмек: жедел араласуды қажет ететін жағдайларға жедел әрекет ету.
- Психологиялық қолдау: ата-ана мен балаға травматикалық жағдайларды жеңу үшін кеңес беру және қолдау.
- Әлеуметтік қызмет: Қауіпсіздік пен тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін әлеуметтік қызметтермен өзара әрекеттесу.

Қорытынды. Жедел және созылмалы аурулары бар балаларға, сондай-ақ өмірге қауіп төнген жағдайда емдеу және оңалту көмегі кешенді тәсілді және көптеген мамандардың

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 12 беті

топтық жұмысын талап етеді. Араласудың сәттілігі уақтылы диагностикаға, сапалы емдеуге, тиімді оңалтуға және отбасы мен қоғамның қолдауына байланысты. Осылайша, баланың сауығуы мен қоғамға кірігуі үшін қолайлы жағдай жасау медициналық персоналдың басты міндеті болып табылады.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Жедел аурулары бар балаларға медициналық көмек нені қамтиды?
2. Балалардағы өткір ауруларды емдеу процесінде диагноздың рөлі қандай?
3. Балалардағы созылмалы ауруларды емдеудің негізгі элементтері қандай?
4. Созылмалы аурулары бар балалардың ата-аналары үшін білім беруді қолдау қаншалықты маңызды?
5. Балалардың физикалық белсенділігін қалпына келтіру үшін қандай оңалту стратегиялары қолданылады?
6. Оңалту кезінде психологиялық қолдау қалай жүзеге асырылады?
7. Балалардың денсаулығына қауіп төндіретін өмірлік қауіптердің себептері мен түрлері қандай?
8. Балаға өмірлік қауіп-қатер жағдайында көмек қалай ұйымдастырылады?
9. Жеке оңалту жоспары дегеніміз не және оның негізгі компоненттері қандай?
10. Балаларға емдік және оңалту көмегінің тиімділігін мониторингтеу және бағалау қалай жүзеге асырылады?

№7 дәріс

1. Тақырыбы: «Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасы»

2. Мақсаты: Студенттерді қауіпсіз ана болу тұжырымдамасымен таныстыру, оның негізгі компоненттерін және әйелдер мен жаңа туған нәрестелердің денсаулығы үшін маңыздылығын ашу. Студенттер жүктілік және босану кезінде сапалы медициналық көмекке, білімге және әлеуметтік қолдауға қол жеткізудің маңыздылығын түсінуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасы жүктілік, босану және босанғаннан кейінгі қалпына келтіру кезінде әйелдердің денсаулығын қамтамасыз етудің жүйелі тәсілін қамтиды. Тұжырымдаманың негізгі мақсаты-барлық әйелдерге сапалы медициналық көмек пен қажетті ресурстарға қол жетімділікті қамтамасыз ету арқылы ана мен перинаталдық ауру мен өлімді азайту.

Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасының негізгі компоненттері

1. Сапалы медициналық көмекке қол жеткізу

- Профилактикалық қызмет көрсету: тұрақты тексерулерді, вакцинацияларды, Денсаулық бойынша кеңес беруді қамтиды.

- Аккушерлік көмек: білікті персонал мен қажетті жабдықтың болуын қоса алғанда, қауіпсіздік стандарттарын сақтайтын жағдайларда қауіпсіз босануға қол жеткізуді қамтамасыз ету.

2. Білім беру және ақпараттандыру

- Әйелдерді хабардар ету: жүктіліктің, босанудың, емшек сүтімен емізудің және босанғаннан кейінгі қалпына келтірудің маңызды аспектілері туралы.

- Ата-аналарға арналған мектептер: жаңа туған нәрестеге күтім жасау және психикалық денсаулық мәселелерін талқылайтын болашақ аналарға арналған бағдарламалар өткізу.

3. Психологиялық қолдау

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 13 беті

- Психологиялық дайындық: жүктілік кезінде және босанғаннан кейін әйелдердің эмоционалды және психологиялық жағдайын қолдау.

- Психикалық денсаулық ресурстары: стресске ұшыраған әйелдерге арналған кеңестер мен арнайы бағдарламаларға қол жеткізу, ansiedad, немесе депрессия.

4. Отбасын жоспарлау

- Тууды бақылау: қажетсіз жүктіліктің алдын алу үшін контрацепция және отбасын жоспарлау әдістеріне қол жеткізу.

- Репродуктивті денсаулықты талқылау: әйелдердің денсаулығы және отбасын жоспарлаудың маңыздылығы туралы білім беру және ақпарат.

5. Әлеуметтік қолдау

- Қауымдастық деңгейіндегі қолдау: аналарға қолдау көрсету бағдарламалары, соның ішінде өзіне-өзі көмек көрсету топтары мен ата-аналар қауымдастығы.

- Серіктестердің қатысуын ынталандыру: Әкелер мен басқа отбасы мүшелерін жүктілік кезінде және босанғаннан кейін әйелдерді күтуге тарту.

6. Саяси бастамалар

- Мемлекеттік саясат: ана мен баланың денсаулығын нығайтуға бағытталған ұлттық бағдарламаларды әзірлеу және енгізу.

- Қаржыландыру және ресурстар: ана мен бала денсаулығы бағдарламаларын қаржыландыруды қамтамасыз ету, соның ішінде Мейірбике қызметкерлерін оқыту және инфрақұрылымды жақсарту.

Қорытынды. Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасы сапалы медициналық көмекке, білімге, қолдауға және әлеуметтік интеграцияға қол жеткізуді қамтамасыз ету принциптеріне негізделген.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасы дегеніміз не және оның негізгі мақсаттары қандай?
2. Қауіпсіз ана болу үшін сапалы медициналық көмекке қол жеткізудің маңызы қандай?
3. Жүктілік кезінде әйелдерге профилактикалық қызмет көрсетудің негізгі шаралары қандай?
4. Әйелдерге білім беру және ақпараттандыру ана мен баланың денсаулығын жақсартуға қалай ықпал етеді?
5. Жүктілік кезінде және босанғаннан кейін әйелдерге қандай психологиялық қолдау қажет?
6. Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасы отбасын жоспарлау аспектілерін қалай қамтиды?
7. Әлеуметтік қолдау аналар мен олардың жаңа туған нәрестелерінің денсаулығына қалай әсер етуі мүмкін?
8. Қауіпсіз ана болу тұжырымдамасын ел деңгейінде жүзеге асыру үшін қандай саяси бастамалар қажет?
9. Серіктестер мен отбасы мүшелерінің жүктілік пен босану процесіне қатысуының маңызы қандай?
10. Әр түрлі елдерден қауіпсіз ана болу тұжырымдамасын енгізудің қандай сәтті мысалдарын келтіруге болады?

№8 дәріс

1. Тақырыбы: «Акушерлік және гинекологиядағы мейіргерлік күтім тәжірибесі.»

2. Мақсаты: Акушерлік және гинекология саласындағы мейірбикелік күтімнің негізгі аспектілерін, соның ішінде жүкті, босанған және гинекологиялық бөлімшелердегі

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»	№72/ 11 ( )
Дәріс кешені	20 беттің 14 беті

мейіргерлердің рөлін талқылау. Студенттер әйелдердің денсаулығына қамқорлық жасаудың кешенді тәсілінің маңыздылығын түсінуі керек, сонымен қатар осы салада мейірбикелік күтімнің сәтті тәжірибесі үшін қажетті негізгі дағдылар мен білімдерді түсінуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Акушерлік және гинекологиядағы мейірбикелік күтім жүктілік кезінде де, әйелдердің репродуктивті денсаулығына байланысты әртүрлі жағдайларда да әйелдердің денсаулығын қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады. Мейірбикелік күтім тәжірибесі медициналық көмек көрсетуді ғана емес, сонымен қатар психологиялық қолдауды, оқытуды, сондай-ақ аурудың алдын алуды қамтиды.

Акушерлік және гинекологиядағы мейірбикелік күтімнің негізгі бағыттары

1. Жүкті әйелдерге күтім жасау

- Жағдайдың тұрақты мониторингі: қан қысымын өлшеу, салмақты бақылау, глюкоза деңгейін және басқа көрсеткіштерді анықтау.
- Асқынулардың алдын алу: әйелдерге ісіну, бас ауруы немесе дақ сияқты назар аударуды қажет ететін белгілер туралы үйрету.
- Босану кезіндегі қолдау: босану үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету, позаны таңдауға, релаксацияға және тыныс алу техникасына көмектесу.

2. Босану кезіндегі күтім

- Босануға көмектесу: эмоционалды қолдауды, тыныс алуды және ауырсынуды жеңілдету әдістерін қамтиды.
- Ана мен баланың жағдайын бақылау: жүрек соғу жиілігін, жатыр мойнының жағдайын, амниотикалық сұйықтықтың мөлшері мен сипатын бақылау.
- Босанғаннан кейінгі қалпына келтіруге көмектесу: босанғаннан кейін әйелге күтім жасау, жатыр мен тігістердің жағдайын бағалау, өмірлік белгілерді бақылау.

3. Жақында босанған аналарға күтім жасау

- Емшек сүтімен емізуді үйрету: емшек сүтімен емізудің дұрыс әдістері мен жаңа туған нәрестеге күтім жасау бойынша кеңес беру.
- Психологиялық жағдайды қолдау: босанғаннан кейінгі депрессия сияқты босанғаннан кейінгі эмоционалды жағдайларды қолдау және ақпарат.
- Тексеру және бақылау: босанғаннан кейінгі ықтимал асқынулар үшін ананың денсаулық жағдайын, оның ішінде физикалық және психикалық жағдайын бағалау.

4. Гинекологиядағы күтім

- Ақпарат беру: репродуктивті денсаулық, отбасын жоспарлау, етеккір циклі және гигиеналық тәжірибелер туралы білім беру сессиялары.
- Ауруларды диагностикалау мен емдеудегі қолдау: гинекологиялық тексерулер, маммографиялар және басқа диагностикалық процедуралар сияқты тексерулерге дайындалуға көмектесу.
- Психологиялық қолдау: бедеулік немесе қатерлі ісік сияқты репродуктивті денсаулығына байланысты диагнозы бар әйелдерді қолдау.

Қорытынды. Акушерлік және гинекологиядағы мейірбикелік күтім әйелге өмірінің әртүрлі кезеңдерінде жан-жақты көмек көрсету үшін әртүрлі білім мен дағдыларды қажет етеді. Мұндай күтім аналар мен балалардың денсаулығын жақсартуға, асқыну қаупін азайтуға және әйелдердің эмоционалды әл-ауқатын сақтауға көмектеседі. Кәсіби көзқарас пен мейірбикелік стандарттарды орындаудың маңыздылығы осы саладағы табысты тәжірибенің негізінде жатыр.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 15 беті

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Жүкті әйелдерге мейірбикелік күтім нені қамтиды?
2. Босану кезінде медбикенің рөлі қандай?
3. Босанғаннан кейін босанған әйелдерде денсаулықтың негізгі көрсеткіштерін бақылау қажет?
4. Босанғаннан кейінгі кезеңде әйелдерге қандай ақпарат пен қолдау көрсету керек?
5. Гинекологиялық бөлімде медбике қандай міндеттерді орындайды?
6. Мейірбикелік күтім бедеулік немесе етеккір бұзылыстары сияқты репродуктивті проблемалары бар әйелдерге қалай көмектесе алады?
7. Акушерлік және гинекологиядағы әйелдер үшін психологиялық қолдаудың маңыздылығы неде?
8. Әйелдердің денсаулығы туралы хабардарлығын арттыру үшін қандай оқыту және ақпараттандыру әдістерін қолдануға болады?
9. Мейірбике пациенттерге күтім жасау жоспарын жоспарлауға және жүзеге асыруға қалай қатыса алады?
10. Қазіргі кезеңде Акушерлік және гинекологиядағы мейірбикелік күтімнің тенденциялары мен қиындықтары қандай?

№9 дәріс

1. Тақырыбы: «Балалардағы ауырсынуды тану мен жоюдың арнайы аспектілері»

2. Мақсаты: Балалардағы ауырсынуды тану мен басқарудың маңызды аспектілерін, соның ішінде оларды бағалау тәсілдерін, ауырсынуды қабылдаудың психологиялық және жас ерекшеліктерін және ауырсынуды жою әдістерін талқылау. Студенттер педиатриядағы ауырсынуды басқарудың маңыздылығын түсініп, алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Балалардағы ауырсыну синдромдары олардың көріністері мен себептеріне байланысты айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Балалардағы ауырсынуды қабылдаудың ерекшеліктерін түсіну және ауырсыну белгілерін дұрыс тану медицина мамандары үшін маңызды міндет болып табылады. Балаларда ауырсыну синдромы әртүрлі жолдармен көрінуі мүмкін және олардың ауызша сөйлеу қабілеті жасына және дамуына байланысты болады. Ауырсынуды дұрыс басқара білу және күтімнің психоэмоционалды аспектілерін ескеру маңызды.

Балалардағы ауырсынуды танудың арнайы аспектілері

1. Ауырсынуды қабылдаудың жас ерекшеліктері

- Нәрестелер: ауырсынуды ауызша айта алмайды, бірақ оны жылау, мінез-құлықтың өзгеруі, ұйқының және тәбеттің бұзылуы арқылы көрсете алады.
- Мектеп жасына дейінгі балалар: олардың ауырсынуын қарапайым сөздермен сипаттай алады, бірақ қабылдау бұрмалануы мүмкін. Ауырсынуды сезіну үшін көбінесе визуалды немесе ойын әдістері қажет.
- Мектеп оқушылары мен жасөспірімдер: өз сезімдерін дәлірек сипаттай алады, медициналық терминологияны қолдана алады, бірақ әлі де эмоционалды реакцияларға бейім.

2. Ауырсынуды бағалау

- Ауырсынуды бағалау шкалалары: визуалды аналогтық шкалаларды (мысалы, "Эмодзи" шкаласы) немесе ауызша шкалаларды қолдану; әр түрлі жас топтарына сәйкес келеді.
- Мінез-құлықты бақылау: белсенділіктің, реакциялардың, тамақтанудың, ұйқының және басқалармен қарым-қатынастың өзгеруі ауырсынудың болуын көрсетуі мүмкін.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 16 беті

- Ауру тарихы: анамнезді Жинау, оның ішінде алдыңғы аурулар, қазіргі белгілер және ауырсынудың пайда болуына байланысты жағдайлар.

3. Психологиялық аспектілері

- Қорқыныш пен үрей: балалар медициналық процедуралар мен ауырсынадан қорқуы мүмкін. Психологиялық шиеленісті азайту маңызды.

- Отбасының әсері: ата-аналардың және басқалардың эмоционалды жағдайы баланың ауырсынуды қабылдауына әсер етуі мүмкін. Ата-аналардың қолдауы өте маңызды.

- Ойын терапиясы: процедураларды түсіндіру және ауырсыну қорқынышын азайту үшін ойындар мен ойыншықтарды пайдалану.

Балалардағы ауырсыну синдромдарын жою

1. Фармакологиялық әдістер

- Ауырсынуды басатын дәрілер: баланың жасына және жағдайына байланысты қолайлы анальгетиктерді (парацетамол, ибупрофен) қолдану.

- Седация: кейбір жағдайларда седация қажет болуы мүмкін, әсіресе ауыр процедуралар кезінде.

2. Фармакологиялық емес әдістер

- Релаксация әдістері: стресс пен ауырсынуды азайту үшін тыныс алу жаттығулары мен медитацияны қолдану.

- Жылу процедуралары: бұлшықеттерді босаңсыту және спазмды жеңілдету үшін жылы компрессерді қолдану.

- Ойын терапиясы және алаңдататын әдістер: баланы ойынға тарту немесе ауырсынуды болдырмау үшін мультимедиялық құралдарды қолдану.

3. Ата-аналарды оқыту және қолдау

- Ауырсыну туралы ақпарат: ата-аналарға балалардағы ауырсынуды тану және басқару туралы білім беру.

- Қолдау: ата-аналарға эмоционалды қолдау олардың балалары үшін тыныш атмосфера құру үшін де маңызды.

Қорытынды. Балалардағы ауырсыну синдромдарын тану және жою ауырсынуды бағалауды, жас және психологиялық аспектілерді түсінуді, фармакологиялық және фармакологиялық емес әдістерді қолдануды қамтитын кешенді тәсілді қажет етеді. Балалардағы ауырсыну синдромдарымен тиімді жұмыс істеу олардың өмір сүру сапасын едәуір жақсартады және қажетсіз азаптан аулақ болады.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Балалардың ауырсынуды қабылдауына қандай жасқа байланысты өзгерістер әсер етеді?

2. Әр түрлі жастағы нәрестелер мен балалардағы ауырсыну деңгейін бағалау үшін қандай шкалалар қолданылады?

3. Нәрестелердегі ауырсынудың негізгі мінез-құлық және физиологиялық белгілері қандай?

4. Балалардың ауырсынуды қабылдауындағы психологиялық аспектінің маңыздылығы неде?

5. Балалардағы ауырсыну синдромдарын басқару үшін қандай фармакологиялық әдістерді қолдануға болады?

6. Балалардағы ауырсынуды азайтудың фармакологиялық емес негізгі әдістері қандай?

7. Ата-ананың қолдауы баланың ауырсынуды қабылдауына қалай әсер етуі мүмкін?

8. Ойын терапиясы дегеніміз не және ол балаларға ауырсынуды басқаруға қалай көмектесе алады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 17 беті

9. Әр түрлі жастағы балалардағы ауырсынуды тануда қандай негізгі қиындықтар туындауы мүмкін?

10. Балалардағы ауырсынуды тану және басқару саласында ата-аналарды оқытудың негізгі нұсқаулары қандай?

№10 дәріс

1. Тақырыбы: «Отбасылық зорлық-зомбылық, соның ішінде тұрмыстық зорлық-зомбылық және балаларға қатысты зорлық-зомбылық қаупі»

2. Мақсаты: отбасылық зорлық-зомбылық мәселесін, оның ішінде тұрмыстық зорлық-зомбылықты және оның балаларға әсерін талқылау. Зорлық-зомбылық түрлерін, балаларға қатысты зорлық-зомбылық белгілерін, сондай-ақ зардап шеккендердің алдын алу және қолдау шараларын қарастырыңыз. Студенттер балаларды қорғау және зорлық-зомбылықтың алдын алу үшін әртүрлі қызметтер мен ұйымдарды тартудың маңыздылығын түсінуі керек.

3. Дәріс тезісі:

Отбасылық зорлық-зомбылықтың түрлері

1. Физикалық зорлық-зомбылық

- Техникалар, мысалы: итеру, соғу, қару немесе басқа заттарды қолдану. Балалар физикалық зорлық-зомбылыққа ұшырауы немесе ересектер арасындағы зорлық-зомбылықтың куәсі болуы мүмкін.

2. Эмоционалды және психологиялық зорлық-зомбылық

- Жәбірленушінің сенімі мен өзін-өзі бағалауына нұқсан келтіретін қорлау, қорлау және манипуляция. Мұндай әрекеттерге куә болған балалар ұзақ уақыт бойы психологиялық жарақат алуы мүмкін.

3. Экономикалық зорлық-зомбылық

- Қаржылық ресурстарды бақылау, жәбірленушінің тәуелді жағдайына әкелуі мүмкін ақшаға қол жеткізуден айыру. Бұл балаларға білім мен ресурстарға қол жетімділікті шектеу арқылы әсер етуі мүмкін.

Балаларға қатысты зорлық-зомбылық қаупі

1. Зорлық-зомбылықтың дәлелі

- Отбасындағы зорлық-зомбылықты бақылайтын балалар депрессия, агрессия немесе мазасыздық сияқты эмоционалды және мінез-құлық проблемаларына әкелуі мүмкін травматикалық оқиғаларға куә бола алады.

2. Тікелей зорлық-зомбылық

- Балалар отбасындағы зорлық-зомбылықтың тікелей құрбаны болуы мүмкін, әсіресе егер жанжал оларға қатысты болса немесе олар ата-аналар арасындағы араласуға араласса.

3. Мінез-құлық үлгісі

- Отбасындағы зорлық-зомбылықты бақылайтын балалар агрессияны норма ретінде қабылдап, кейіннен қарым-қатынастарында осы мінез-құлықты қайталай алады.

4. Психологиялық әсер

- Зорлық-зомбылықпен байланысты тұрақты стресс балалардың физиологиялық және психикалық денсаулығына теріс әсер етуі мүмкін: PTSD дамуы, оқу проблемалары, басқалармен өзара әрекеттесу және т. б.

Балаларға қатыгездік белгілері

1. Физикалық жарақаттар: көгерулер, абразиялар, сынықтар түсіндірусіз немесе орынсыз түсіндірулермен.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 18 беті

2. Эмоционалды оқшаулау: депрессия немесе мазасыздық белгілерін көрсететін балалар қатыгездіктің құрбаны болуы мүмкін.

3. Оқу проблемалары: шоғырланудағы қиындықтар, төмен бағалар және оқуға деген қызығушылықтың болмауы отбасындағы проблемаларды көрсетуі мүмкін.

4. Оқшаулау: балалар қорқыныш немесе ұят салдарынан құрдастарынан немесе басқа адамдардан оқшаулануы мүмкін.

Алдын алу және қолдау

1. Білім және хабардарлық: отбасындағы зорлық-зомбылық мәселелері және олардың балаларға әсері туралы хабардарлықты арттыру. Ата-аналарға салауатты қарым-қатынас және жанжалдарды шешу әдістері туралы білім беру.

2. Зорлық-зомбылық құрбандарын қолдау: көмек желілері, дағдарысқа араласу орталықтары және заңгерлік көмек сияқты ресурстарға қол жетімділікті қамтамасыз ету.

3. Балалармен жұмыс: балаларға жарақаттармен күресуге көмектесетін және өз сезімдерін білдіру үшін қауіпсіз ортаны қамтамасыз ететін бағдарламалар.

4. Пәнаралық ынтымақтастық: балаларға қатысты зорлық-зомбылық пен зорлық-зомбылық жағдайларын анықтау үшін медицина қызметкерлерінің, әлеуметтік қызметтердің және құқық қорғау органдарының бірлесіп жұмыс істеуі маңызды.

Қорытынды. Отбасылық зорлық-зомбылық, соның ішінде тұрмыстық зорлық-зомбылық ересектердің де, балалардың да денсаулығы мен әл-ауқатына үлкен қауіп төндіреді. Отбасылық зорлық-зомбылық жағдайында балаларға қатысты зорлық-зомбылық қауіпін білу балалардың алдын алу және қорғау үшін өте маңызды. Қолдау жүйесі, жәбірленушілерге көмек және білім беру бастамалары зорлық-зомбылық деңгейін төмендетуде және балалар үшін қауіпсіз орта құруда маңызды рөл атқара алады.

4.Көрнекі материалдар: 15-20 слайд

5. Әдебиет: соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс):

1. Отбасылық зорлық-зомбылықтың негізгі түрлері қандай және олар бір-бірінен қалай ерекшеленеді?

2. Отбасылық зорлық-зомбылық пен балаларға қатысты зорлық-зомбылық арасындағы байланыс неде?

3. Отбасындағы балаларға қатыгездік көрсету мүмкіндігін қандай белгілер көрсетеді?

4. Эмоционалды зорлық-зомбылық балалардың психикалық денсаулығына қалай әсер етуі мүмкін?

5. Отбасындағы зорлық-зомбылыққа қандай факторлар ықпал етуі мүмкін?

6. Отбасындағы зорлық-зомбылықтың куәсі болған балаларға қандай әсер етуі мүмкін?

7. Отбасылық зорлық-зомбылықтың алдын алу үшін қандай тәсілдерді қолдануға болады?

8. Балаларға қатысты зорлық-зомбылық пен қатыгездікті анықтау мен алдын алуда білім беру мекемелерінің, әлеуметтік қызметтердің және құқық қорғау органдарының рөлі қандай?

9. Зорлық-зомбылық жағдайындағы балалар мен олардың отбасыларына қалай қолдау көрсетуге болады?

10. Отбасындағы зорлық-зомбылық құрбандарына көмектесу және балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алу үшін қандай ресурстар мен бағдарламалар бар?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»		№72/ 11 ( )
Дәріс кешені		20 беттің 19 беті

6. Әдебиет:

"Науқастың жағдайын клиникалық бағалау" курсына арналған оқу куралы.	Сипаттама
Bickley, L. 2016. Bates' Guide to Physical Examination & History Taking. 12 e. Lippincott, Williams & Wilkins. https://www.amazon.com/Bates-Physical-Examination-History-Taking/dp/146989341X/ref=dp_ob_title_bk	В учебном пособии содержатся четкие указания по проведению опроса и физикальному обследованию пациентов, применению клинических обоснований, совместному принятию решений, а также другие основные навыки оценки. Учебное пособие охватывает различные возрасты населения от младенчества до старости.
Учебник по уходу за пациентами в разном возрасте	Описание
Potts, N. & Mandelco, B. 2012. Pediatric Nursing: Caring for Children and Their Families. 3e. New York: Delmar. https://www.amazon.com/Pediatric-Nursing-Children-Families-Solution/dp/1435486722#reader_1435486722	Данное учебное пособие охватывает целостный, ориентированный на семью подход к уходу и воспитанию детей во всех состояниях здоровья, изучению здоровых темпов роста и развития, а также состояний болезни и хронических состояний. Комплексный сестринский уход описан в рамках семейного контекста, подчеркивается важность осмотра детей не только как отдельных лиц, но и как членов семьи. Общие педагогические навыки, такие как оценка, связь и укрепление здоровья, представлены в педиатрической структуре, чтобы помочь медсестрам подойти к детям и их семьям с достоверным и осознанным пониманием их условий и потребностей.
Учебное пособие для курсов "Проблемы сестринского ухода за репродуктивным здоровьем" и "Сестринский уход в акушерстве".	Описание
Oats J., Abraham S. 2017. Llewellyn - Jones Fundamentals of Obstetrics and Gynaecology. 10 e. Elsevier Mosby. https://www.elsevier.com/books/llewellyn-jones-fundamentals-of-obstetrics-and-gynaecology/oats/978-0-7020-6065-6	Учебное пособие содержит полную информацию из области акушерства и охватывает большие области гинекологических проблем и ухода. Также книга охватывает информацию о человеческой сексуальности и гинекологические вопросы, касающиеся женщин разных возрастов.

Қосымша әдебиеттер

1. Технические обновления руководств по Интегрированному ведению болезней детского возраста (ИВБДВ) ВОЗ. 2007
2. «Интегрированное ведение беременности и родов», Руководство для акушеров и врачей, ВОЗ, Женева, Редактор русского издания Могилевкина И.А., апрель, 2002

ОНТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Кафедра «Мейргер ісі-1»	№72/ 11 ( )	
Дәріс кешені	20 беттің 20 беті	

3.«Руководство Эффективная перинатальная помощь и уход », Мэррей Энкин. Марк Кейрс, Мэри Ренфрю, Джеймс Нейлсон Второе издание./Пер. с англ.под ред. А.В. Михайлова. С-П, 2002г.

7. Интернет-ресурс:

1.Учебное пособие для курса "Клиническая оценка состояния пациента".

Bickley, L. 2016. Bates' Guide to Physical Examination & History Taking.12 e. Lippincott, Williams & Wilkins. https://www.amazon.com/Bates-Physical-Examination-History-Taking/dp/146989341X/ref=dp_ob_title_bk

2.Учебник по уходу за пациентами в разном возрасте

Potts, N. &Mandleco, B. 2012. Pediatric Nursing: Caring for Children and Their Families. 3e. New York: Delmar. https://www.amazon.com/Pediatric-Nursing-Children-Families-Solution/dp/1435486722#reader_1435486722

3.Учебное пособие для курсов "Проблемы сестринского ухода за репродуктивным здоровьем" и "Сестринский уход в акушерстве". Oats J., Abraham S. 2017.Llewellyn - Jones Fundamentals of Obstetrics and Gynaecology.10 e. Elsevier Mosby. <https://www.elsevier.com/books/llewellyn-jones-fundamentals-of-obstetrics-and-gynaecology/oats/978-0-7020-6065-6>